

Minnesteckningar över bortgångna ledamöter

av andre styresmannen generallöjtnant Gustaf Welin

Avdelningen för sjökrigsvetenskap

Överste *Arne Lundell* har avlidit den 26 april 2006. Han efterlämnar hustrun Agneta, född Löfgren samt döttrarna Charlotta och Cecilia samt Nina och Annika med familjer.

Han föddes den 23 mars 1925 i Kalmar av köpman Nils Nilsson och Emy Lundell.

Arne Lundell tog studenten 1945, och hans inträde på arbetsmarknaden blev att mönstra som obefaren jungman på ett fartyg som var destinerat till Sydamerika. Detta vittnar både om oräddhet eftersom minfaran efter andra världskriget var stor samt om nyfikenhet om världen utanför Sveriges gränser. Resan blev emellertid inte så lång då han drabbades av blindtarmsinflammation när fartyget var i Engelska kanalen och fördes till sjukhus i Frankrike. Efter sjukhusvistelsen stannade han kvar i Frankrike, arbetade på en bank och studerade franska vid Sorbonneuniversitetet, vilket visade sig vara klokt och framsynt.

Vid återkomsten till Sverige utbildade

sig Lundell först till reservofficer och fortsatte sedan utbildningen till officer på aktiv stat med placering vid Karlskrona kustartilleriregemente 1951. Inom Kustartilleriet pågick en modernisering av artilleriet och även en utveckling och anskaffning av tung kustrobot. Ett franskt företag skulle leverera roboten och prov skulle ske i Sverige sommaren 1960. Dessförinnan skedde utbildning av svensk personal i Frankrike. Bland annat tack vare sina ledaregenskaper och sina goda kunskaper i franska fick Lundell uppdraget att leda denna svenska befälsgrupps utbildning i Frankrike och sedan utbildningen av de första svenska värnpliktiga.

Efter genomgången högre kurs på Sjökrigshögskolan följde en framgångsrik stabstjänst inom Marinstaben och lärartjänst på Militärhögskolan. Arne Lundell utsågs därefter att genomgå amerikanska Marinkårens ettåriga kurs för utländska elever.

Efter utbildning i USA placerades han som avdelningschef i Försvarsstaben för att 1974 bli en mycket uppskattad överste

och chef för Gotlands kustartilleriregemente i Fårösund. Den befattningen upprätthöll han till 1981 då han blev marin- och flygattaché i Paris. Attachétjänsten lämnade Lundell vid sin ålderspensionering 1985. Han övergick till en privat tjänst som VD för ett franskt företag och stannade kvar i Frankrike till 1990.

Arne Lundell var en god skribent och deltog aktivt i den aktuella försvarsdebatten med många tankeväckande inlägg. Han skrev även militärhistoriska uppsatser med anknytning till kustförsvaret i gamla tider. Han var den drivande kraften bakom debattboken *Försvar i vår tid* (Prisma 1967).

Lundell var en aktiv rotarian och president i klubbar både på Gotland och i Stockholm. Han var en positiv, optimistisk och glad person.

Arne Lundell invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1970.

Avdelningen för luftkrigsvetenskap

Översten *Jan-Erik Jakobsson* avled den 24 april 2006. Hans närmaste är hustrun Carina, född Hermansson, barnen Olle och Anna samt modern Sonja.

Jan-Erik Jakobsson föddes i Östersund den 26 januari 1954 av Bertil och Sonja Jakobsson.

Han blev officer vid Luleå Luftvärnsregemente 1976. Efter genomgången högre kurs på Militärhögskolan togs han tidigt i anspråk för den långsiktiga försvarsplaneringen vid de centrala staberna. Jan-Erik Jakobsson hade en hög arbetskapacitet, betydande klarsyn och en förmåga urskilja väsentligheter. Detta kombinerat med en stor portion humor gjorde att han snabbt

åtnjöt stort förtroende i organisationen.

Jan-Eriks Jakobssons dörr var alltid öppen och han tog sig tid att samtala med och råda yngre kamrater. När aspiranterna i Generalstabskåren inför lillejul instiftade titeln ”årets hedersgubbe” blev det med viss självklarhet han som fick denna utmärkelse första gången den utdelades.

1995 – fyrtioett år gammal – utnämndes Jan-Erik Jakobsson till chef för Luftvärns-skjutskolan och strax därefter till överste, för att bara två år senare tillträda befattningen som stabschef för den multinationella FN-staben SHIRBRIG som skulle sättas upp i Köpenhamn. Under tre år verkade han där, med varierande uppgifter allt från de små logistiska problemen till att resa praktiskt taget världen runt för att möta företrädare för de länder som skulle bidra till styrkan.

Han återvände till Stockholm återigen för uppgifter inom långsiktig försvarsplanering, nu som chef för Planeringsstabens planeringssektion.

När Jan-Erik Jakobsson fick uppdraget att leda det nya luftvärnsregementet i Halmstad från sommaren 2000, var det med tydlig lättnad han lämnade högkvarterets planeringsvärld för att skapa något nytt. Regementschefstiden i Halmstad var en lycklig tid för Jan-Erik Jakobsson. Utmaningarna låg i att skapa en enhetlig och luftvärnsutbildad personal, av officerare som kom från många truppslag och försvarsgrenar. Det gällde att navigera varligt mellan de olika företagskulturerna som fanns i garnisonen. Här kunde han med stora frihetsgrader framgångsrikt spela på hela registret av klokhet, kunskap, positiv

människosyn och en förmåga att skapa god stämning.

Jakobsson sista post var utvecklare av Arméns chefer. Han vann stor acceptans i chefskretsen och hanterade personalfrågorna med stor omsorg. Stundom ställdes han inför personalchefers svåra uppgift, att ge kollegor de besked de inte ville höra.

Jan-Erik Jakobsson var vänfast, stark, praktiskt lagd och kände glädje i hårt fysiskt kroppsarbete. Det kunde vara skogsarbete vid sommarhuset i Sörmland eller ställen där resultaten var mera omedelbart synliga än i den militära planeringsvärlden. Han fann stimulans i ensamma skogsvandringar och då och då sökte han sig åter till Norrland och avkopplingen vid fiskevattnen där.

Han var vid sitt frånfalle ordförande i Artilleriklubben.

Jan-Erik Jakobsson invaldes i vår Akademi 1998.

Avdelningen för militärteknisk vetenskap

Civilingenjören och docenten *Sten G A Bergman* har avlidit den 6 oktober 2005. Han efterlämnar hustrun Eva, född Strömberg, sönerna Magnus och Ingemar samt dottern Eva med familjer.

Sten G A Bergman föddes i Smålands Rydaholmen den 23 mars 1918. Föräldrarna var pastor Per Bergman och Linnea Johansson.

Han blev 1942 civilingenjör VoV vid KTH. Där inleddes en mycket framstående forskarbana vid institutionen för brobyggnad i en grupp som kom att spela en stor roll för byggnadsteknikens utveckling nationellt och internationellt. Efter dispu-

tationen 1948 på en avhandling om höga stålbalkar utnämndes Bergman till docent 1949. Parallellt med studierna genomgick han reservofficersutbildning inom fortifikationskåren.

Andra världskriget och atombomberna över Japan ledde till en kraftfull satsning i Sverige på skyddskonstruktioner. Bergman rekryterades som forskningschef till Fortifikationsförvaltningen 1947. Genom sin stora analytiska begåvning, sitt breda kunnande och sina utomordentliga ledaregenskaper samt sin stora samarbetsförmåga kunde han knyta till sig mycket kompetenta medarbetare, som han i flera fall handledde till doktorsgrad. När Lunds tekniska högskola etablerades på 1960-talet kom en betydande del av professorerna på byggsidan från denna krets.

Sten G A Bergman blev världsledande inom skyddskonstruktioner i berg och betong och utvecklade ett internationellt forskningssamarbete av stor betydelse.

Efter pensioneringen 1967 arbetade han som efterfrågad nationell och internationell konsult. Han var en av initiativtagarna till Stiftelsen bergteknisk forskning och anlättes ofta i utredningar av sprängolyckor. En av hans sista insatser inom bergmekaniken gällde djupförvar för använt kärnbränsle.

Han utnämndes till hedersdoktor vid Tekniska högskolan i Luleå 1984. På 1950-talet beslöt regeringen att medlemmar i föreningar, som varslat om strejk, skulle bestraffas med löneavdrag vare sig man strejkat eller ej. I krigsarkivet finns Sten G A Bergmans skriftliga vägran att uppge sina medlemsskap. Där hävdade han att löneavdrag bara var aktuellt om

han misskött sin tjänst. Såvitt bekant blev det inget avdrag. Sten G A Bergmans integritet och principfasthet var troligen väl kända hos arbetsgivaren. Alla som haft förmånen att lära känna Sten G A torde le igenkännande.

Sten G A Bergman invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1949.

Kommendören *Jan af Petersens* avled den 28 juli 2006. Hans närmaste är maken Gunvor, född Hage samt sönerna Richard, Stefan och Christer med familjer.

Han föddes den 10 april 1920 i Kristianstad. Föräldrarna var majoren Fritz af Petersens och Sigrid, född Bennet.

Jan af Petersens invaldes i Akademien 1969.

Jan af Petersens har undanbett sig minnesord.

Civilingenjören och förre vice vd:n på Saab-Scania AB, *Harald Schröder* avled den 9 mars 2006. Hans närmaste är hustrun Kjerstin, född Sjögren samt sönerna Göran, Hans och Henrik med familjer.

Harald Schröder föddes i Stockholm den 31 december 1924. Föräldrarna var direktör Bertel Schröder och Selma, född Kraepelien.

Han avlade civilingenjörsexamen vid KTH 1948 och anställdes 1957 i Svenska Aeroplan AB (Saab) där han arbetade med de olika flygplanstyper, som då var aktuella.

Studier av efterföljaren till flygplan 35 Draken, flygplan 37 Viggen pågick under åren 1952–1957. 1968 fick Saab den första

seriebeställningen, och 1972 sattes det första operativa förbandet upp på F 7 i Såtenäs – tjugo år efter det studierna inletts. Viggen byggdes i flera versioner, attack-, skol-, spanings- och jaktflygplan. Viggen var det största enskilda projekt, som då utförts för det svenska försvarets räkning. Saab-Scania var huvudleverantör och Harald Schröder en skicklig projektledare.

Det förekom många diskussioner och överläggningar under 1970-talet mellan den politiska ledningen, försvarsmyndigheterna och flygindustrin, där möjligheterna syntes små att inom landet få utveckla ett nytt flygplan som efterföljare till Viggen. Alternativet var utländska flygplan.

Saab startade emellertid 1979 ett förarbete med vad som skulle bli flygplan JAS 39 Gripen. Projektet pågick till mitten av 1982. I maj 1982 tog riksdagens ett principbeslut om JAS-projektet, och strax därefter tecknades ett avtal om fortsatt utveckling och tillverkning av en första delserie av JAS 39 Gripen. Det var en turbulent tid där Harald Schröder verksamt deltog i att lotsa fram projektet.

Att realisera JAS 39 Gripen inom en betydligt mindre storlek än andra flygplan med likartade prestanda krävde utnyttjande av mycket modern teknik. Ett Gripenflygplan består t ex av ca 60 000 komponenter och en stor mängd mjukvara, vartill kommer omfattande arbeten för anpassning av vapensystem och elektroniska motmedel. Detta ställde höga krav på ingenjörskonsten inom flygindustrin. Trots vissa problem i början lyckades man skapa ett mycket effektivt flygplanssystem.

Det första serieflygplanet levererades till Försvarets materielverk den 8 juni 1993.

Ett stort antal samarbetspartners och underleverantörer deltog i arbetet. Sverige var det enda land vid sidan om stormakterna, som hade kapacitet och kunnande att utveckla ett så avancerat flygplanssystem. Vid sidan om JAS 39 utvecklades och byggdes under samma tid de civila flygplanen Saab 340 och Saab 2000 inom flygdivisionen.

Arbetet leddes under flera år framgångsrikt av Harald Schröder både i sin egenskap av chef för Industrigruppen JAS och som divisionschef för Saab flygdivisionen 1983-87 samt som vice vd i Saab-Scania-gruppen 1987-1991. Arbetsbelastningen och komplexiteten var hög. Harald Schröder var mycket väl skickad att tillsammans med andra leda utveckling och produktion av dessa projekt. Det är förmodligen unikt att en och samma person fått leda två militära flygplansprojekt som Viggen och Gripen.

Med Harald Schröder var det ordning och reda, vilket var en förutsättning för det lyckade resultatet, liksom hans förmåga att få människor att sträva åt samma håll. Han fann ofta lösningar vid avgörande tillfällen. Trots den mycket stora arbetsbelastningen på flygdivisionen fanns en glädje och sammanhållning som i hög grad emanerade från Harald Schröder.

Senare tecknades 1992 och 1997 nya avtal om en andra och tredje delserie av Gripenprogrammet.

Harald Schröder var 1988-90 ordförande i Sveriges försvarsindustriförening. Han

tilldelades Thulinmedaljen i både guld och silver för främjande av flygteknisk utveckling.

Harald Schröder blev 1977 ledamot av Krigsvetenskapsakademien. Han var 1997-2000 Akademiens skattmästare.

Avdelningen för säkerhetspolitisk vetenskap

Överingenjören *Tor Larsson* avled den 30 september 2006. Hans närmaste är hustrun Birgitta, född Fryking samt barnen Erik, Elisabeth, Tor och Kerstin med familjer.

Tor Larsson föddes i Södertälje den 5 maj 1933. Föräldrarna var elinstallatören Gotthard Larsson och Greta, född Hörlin.

Han avlade licentiatexamen i fysik vid Stockholms Universitet 1969. Vid sidan av undervisning och forskning på universitetet arbetade han också med uppslagsverk och översättningar, där han fick utlopp för sin fina språkbehandling.

Han anställdes 1969 vid Försvarets Forskningsanstalt, numera Totalförsvarets Forskningsinstitut, FOI, där han efter en kort tid som chefsbibliotekarie kom till kärnvapenavdelningen. Där blev han snabbt ledande i ansträngningarna att stärka medvetandet om kärnvapenhotet mot Sverige och om de skyddsmöjligheter som trots allt står till buds. Bl a medverkade han under flera år i utbildningen av skyddsingenjörer vid Försvarets Skyddsskola. Han organiserade också ett stort antal krigsspel, där länsstyrelser övades i hur man skyddar befolkningen från radioaktivt nedfall. 1984 utnämndes han till överingenjör.

Med tiden fick Tor Larsson ett allt starkare intresse för den grundläggande säkerhetspolitiken avseende kärnvapen under det kalla kriget. Detta kom till uttryck under arbetet med FN:s kärnvapenrapport 1980, där han, som en av landets främsta kärnvapenexperter och som en av huvudförfattarna, beskrev de då rådande kärnvapendoktrinerna inom främst NATO och Warszawapakten. Studien, som tillkommit på svenskt initiativ, leddes av en internationell expertgrupp under dåvarande FN-ambassadören sedermera försvarsministern Anders Thunborg. Den presenterades vid FN:s 35:e generalförsamling och godkändes då enhälligt. Tor Larsson upprepade denna insats vid 1990 års FN-studie om kärnvapen.

Han anlätades ofta som uppskattad expert dels av de svenska nedrustningsdelegationerna i Genève och New York, dels som kommentator i Sveriges Radio och TV när någon kärnvapenrelaterad händelse behövde belysas.

Sin värnplikt gjorde Tor Larsson som meteorolog och hade sedan dess ett stort intresse för klimatfrågor. Därför var det naturligt för honom att engagera sig i en större studie om "Kärnvapenvintern" i mitten på 1980-talet – en fråga som då diskuterades mycket.

Han hade ett vitt förgrenat kontaktnät såväl inom som utom landet och var, inte minst i USA, mycket uppskattad för sina insikter i olika kärnvapenfrågor. Efter Sovjetunionens sammanbrott fick han

också goda kontakter med kärnvapen-etablissemangen i Ukraina och Ryssland. Åren 1995-1999 var han ansvarig för den svenska hjälpen till ukrainska f d kärnvapenforskare, som via STCU (Science and Technology Center Ukraina) delades ut som forskningsanslag för civila projekt till dessa forskare. Hans ansvarsområde utsträcktes sedermera också till Ryssland, innan verksamheten hamnade under EU.

Efter sin pensionering arbetade Tor Larsson under två år vid försvarsdepartementet som expert på massförstörelsevapen.

Karaktäristiskt för Tor Larsson var att han också fann tid för lokala uppdrag. Han var en stor naturvän och ledde bl a under många år scoutverksamheten i Östertälje.

I vän- och kollegiekretsen var han genom sin stora allmänbildning, sitt snabba intellekt och osvikliga minne och sina ofta humoristiska kommentarer, en stor tillgång. Men kanske viktigare ändå var hans underliggande empati och den omtanke som han visade andra.

Tor Larsson invaldes i Krigsvetenskapsakademien 1988. Han var ordförande i den säkerhetspolitiska avdelningen 1996-2005.

Sex goda kamrater och framstående ledamöter har lämnat vår krets. Vi saknar dem och tänker på deras anhöriga. Genom sina gärningar har de i hög grad levt upp till Kungl Krigsvetenskapakademiens motto – "Fäderneslandets försvar".